

SPASTICITEIT EN BEHANDELING MET BOTULINE TOXINE

In deze folder vindt u algemene informatie over spasticiteit en behandeling met botuline toxine. Uiteraard komt de folder niet in plaats van een gesprek met uw zorgverleners. Mocht u nog vragen hebben, aarzelt u dan niet om die te stellen. Wij blijven graag met u in gesprek.

Wat is spasticiteit?

Bij spasticiteit zijn bepaalde spieren te actief. Hierdoor ontstaan strak gespannen, stijve spieren en onwillekeurige samentrekkingen (spasmen). Uw spieren zijn overprikeld. De oorzaak van spasticiteit is een beschadiging van de hersenen of het ruggenmerg. Dit kan het gevolg zijn van lichamelijk letsel of van een aandoening zoals cerebrale parese, een beroerte, multiple sclerose of een dwarslaesie.

Spasticiteit kan in een groot gebied van het lichaam aanwezig zijn of slechts in een klein gebied, zoals de enkel of de hand en pols. In sommige gevallen heeft u hier weinig last van, in andere gevallen ontstaan verschillende klachten.

Welke klachten komen voor?

U kunt last hebben van lichte stijfheid tot pijnlijke, onbeheersbare spasmen. Ook kunt u last hebben van een sterke en vaak hinderlijke reflex. Hierdoor kan bijvoorbeeld op onverwachte momenten uw voet gaan trillen.

Welke deel van uw lichaam is aangedaan en hoe ernstig uw lichamelijke klachten zijn hangt af van:

- het *gebied* in de hersenen of het ruggenmerg dat is beschadigd;
- de *ernst* van de beschadiging.

Deze informatie is met de grootste zorg samengesteld. U kunt hieraan geen rechten ontlenen. Mocht u onduidelijk vinden of aanvulling wensen, dan horen wij dat graag van u. U bereikt ons via info@tolbrug.nl
© Tolbrug www.tolbrug.nl

Veranderingen van de spier

De volgende veranderingen ter hoogte van uw spier kunnen grote gevolgen hebben:

- Wanneer de spieren in uw benen ernstig gespannen zijn, kan het moeilijker zijn om te gaan staan en lopen. Mogelijk kunt u alleen op uw tenen of op de buitenkant van uw voeten lopen. Hierdoor is het moeilijk om uw evenwicht te bewaren en kunt u sneller vallen. Verder is de belasting van uw heup- en kniegewrichten heel erg zwaar.
- Wanneer de spieren bij uw heupen gespannen zijn, kan het moeilijker zijn om u aan te kleden, te lopen en naar het toilet te gaan. Soms is goed wassen en schoonmaken, bijvoorbeeld na toiletbezoek, lastig. Heeft u problemen met bewegen en hygiëne? Dan kunt u last krijgen van huidbeschadiging. Daardoor neemt de kans op decubitus (doorligplekken) toe.
- Als uw armen en handen zijn aangetast, kan het moeilijker zijn om uw vingers, elleboog of pols te bewegen. Dit kan uw dagelijks functioneren belemmeren en problemen veroorzaken op hygiënisch gebied.
- Door pijnlijke spierspasmen kan het onmogelijk zijn om te (ver)zitten of (ver)liggen. Ook dit kan het moeilijker maken om u te wassen en te behandelen.
- Strakgespannen spieren en spasmen verbruiken meer energie, wat vermoeiend voor u kan zijn.

Ontwikkeling van de spasmen

Spasmen kunnen in de loop der jaren toenemen, door verschillende oorzaken. Het is belangrijk om deze mogelijke oorzaken te onderzoeken, voordat tot behandeling wordt overgegaan. Spasticiteit kan blijvende veranderingen in de spier zelf veroorzaken (deze wordt dan korter) en van het gewricht waaraan deze vastzit. Soms kunt u daardoor uw gewricht niet meer bewegen en ontstaat een zogenaamde contractuur.

In veel gevallen kunt u een contractuur voorkomen door op tijd te beginnen met de juiste therapie.

Wat kunnen we bereiken met behandelen?

Samen met uw arts stelt u uw behandeldoelen vast. Meestal geldt, dat deze de kwaliteit van uw leven moeten verbeteren en u in staat moeten stellen om zoveel te doen als u kunt. Welke doelen dit precies zijn is voor iedereen anders en hangt af van uw mogelijkheden en uw eigen wensen.

Voorbeelden van behandeldoelen zijn:

- beter evenwicht, beter kunnen zitten en zich verplaatsen;
- minder vermoeidheid;
- gemakkelijker aankleden, eten en wassen;
- minder drukzweren (doorligplekken);
- voorkomen van spier- en gewrichtsproblemen; minder contracturen met bijbehorende problemen;
- meer gemak en minder pijn, waardoor een beugel of spalk beter past;
- verbeteren van uw nachtrust;
- verbeteren van het effect van fysiotherapie.

Hoe kunnen we spasticiteit behandelen?

Er zijn vier belangrijke behandelmethodeën: zelf bewegen en oefenen, fysiotherapie, medicijnen en operatie. Deze kunnen apart worden gebruikt of in combinatie. Wat voor u geschikt is hangt af van het patroon en de ernst van uw spasticiteit.

Zelf bewegen en oefenen

Het is belangrijk dat u meerdere keren per dag de lichaamsdelen die spastisch zijn beweegt en oefent door bijvoorbeeld: staan, lopen of het bewegen van uw hand.

Fysiotherapie

De belangrijkste behandeling is fysiotherapie. De meeste mensen moeten zelf ook regelmatig oefeningen doen, soms met hulp van een verzorger.

Medicijnen

Een andere goed werkende behandeling is met medicijnen. Deze slikt u als capsules of tabletten of u krijgt een injectie.

- Heeft u spasticiteit in een groot gebied van uw lichaam, dit noemen we *gegeneraliseerde* spasticiteit? Dan slikt u een capsule/tablet of krijgt u medicijnen die rechtstreeks via een slangetje en een pomp toegediend worden in het ruggenmergvocht, waar ze effectiever kunnen werken. Dit noemen we Intrathecale Baclofen behandeling (ITB).
- Heeft u plaatselijke spasticiteit, dit noemen we *focale* spasticiteit? Dan krijgt u meestal injecties in een of meer spieren, bijvoorbeeld met botuline toxine. Dit verzwakt of verlamt spieren die te actief zijn.

Operatie

Wanneer fysiotherapie en medicijnen onvoldoende resultaat hebben, is een operatie mogelijk. Het verlengen, klieven of verplaatsen van pezen of spieren kan de stand van bijvoorbeeld uw hand of voet verbeteren.

Botuline toxine

Wat is botuline toxine?

Botuline toxine is een natuurlijk gezuiverd eiwit, dat uit bacteriën wordt gehaald. Het blokkeert de zenuwsignalen naar een spier. Hierdoor wordt een te actieve spier zwakker of kan deze niet meer samentrekken.

Hoe krijgt u botuline toxine toegediend?

Uw arts bekijkt welke spieren de belangrijkste oorzaak vormen van uw lichamelijke problemen. Welke spieren dit zijn is bij iedereen anders. Bepalend hiervoor zijn het patroon en de ernst van uw spasticiteit en uw behandeldoelen.

Afhankelijk van uw situatie bepaald uw arts de hoeveelheid botuline toxine die u krijgt. Bij kleine spieren zijn injecties op één of twee plaatsen meestal voldoende. Bij grote spieren zijn soms nog meer injecties nodig.

Botuline toxine verspreidt zich niet ver van de injectieplaats. De stof tast de omliggende spieren en weefsels normaal gesproken dus niet aan.

Is de injectie pijnlijk?

Net zoals alle injecties veroorzaken deze enig ongemak. Sommige mensen hebben er geen last van. Als u dat wilt kan de arts u plaatselijk verdoven met een crème, of u kunt een ander pijnstillend of kalmerend middel krijgen. Dit is afhankelijk van uw situatie en hoe complex uw behandeling is.

Wanneer begint botuline toxine te werken?

Botuline toxine werkt ongeveer na 1-2 weken. Het maximale effect heeft u na 4-6 weken.

Hoe lang houdt de werking aan?

Hoe lang de werking aanhoudt is bij iedereen verschillend en is niet te voorspellen. Het medicijn blijft ongeveer drie maanden werkzaam. Daarna keert de spier terug naar zijn toestand van vóór de behandeling.

U kunt het voordelige effect van de injectie op drie manieren verlengen naar zes tot twaalf maanden door:

- veel zelf oefenen en bewegen;
- veel fysiotherapie te hebben met rekoefeningen en door zelf dagelijks te oefenen;
- gebruik te maken van spalken.

Uw ervaringen na uw eerste injectie(s) geven u een idee over de voordelen ervan. Uw arts kan door uw ervaringen de volgende injecties aanpassen.

Wat zijn de bijwerkingen?

Last van bijwerkingen heeft u meestal in de eerste week na de injectie. Deze zijn meestal licht tot matig van aard. Ze verdwijnen na verloop van tijd.

De injectie zelf kan pijnlijk zijn. U kunt ook een blauwe plek krijgen en/of last hebben van drukgevoeligheid op de plaats van de injectie.

Verder kunt u last hebben van:

- spierzwakte;
- griepachtige verschijnselen;
- gewrichtspijn;
- hoofdpijn;
- huiduitslag;
- misselijkheid;
- duizeligheid;
- spierstijfheid;
- verminderde coördinatie en jeuk.

Een zeer enkele keer bestaat er overgevoeligheid voor botuline toxine. Neemt u bij klachten contact op met uw revalidatiearts.

Wat kunt u verwachten?

Het is belangrijk om een realistisch beeld te hebben over wat de injectie voor u kan doen. Botuline toxine verbetert niet de beweeglijkheid van een gewricht dat is aange-tast door een blijvende contractuur. Heeft u vragen over deze behandeling? Bespreek deze dan met uw arts.

Hoe lang kunt u met deze behandeling doorgaan?

U kunt doorgaan met het gebruik van botuline toxine zo lang u er baat bij heeft. Heeft u ernstige allergische reacties of andere ernstige bijwerkingen gehad? Dan mag u het medicijn natuurlijk niet meer gebruiken.

Bij de meeste mensen blijft de behandeling goede resultaten geven. Soms is het nodig dat uw arts uw behandeling aanpast, bijvoorbeeld wanneer:

- Uw aandoening en het patroon van spieractiviteit veranderen. Uw arts moet dan mogelijk andere spieren injecteren en/of de dosis aanpassen.

- Uw behandeldoelen veranderen. Botuline toxine kan namelijk maar in een klein aantal spieren tegelijk worden gebruikt. Mogelijk zijn bij u verschillende behandelingen nodig, om uw behandeldoel te bereiken.

Bent u bekend bij de trombosedienst?

Gebruikt u bloedverdunnende medicijnen via de trombosedienst? Geeft u dan door aan de trombosedienst dat u behandeld wordt met botuline toxine.

Heeft u nog vragen?

Neemt u dan contact op met uw revalidatiearts, telefoonnummer (073) 553 56 00. Uw revalidatiearts is op werkdagen te bereiken van 8.00 tot 17.00 uur. U kunt ook een e-mail sturen naar info@tolbrug.nl

Meer informatie over onze organisatie vindt u op www.tolbrug.nl